

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

— **Κεφαλληνιακαὶ τοπωνυμιαί.** Ἐξ ἀπογράφου ἀποκειμένου ἐν τῇ κατὰ τὴν Ζακύνθου καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἐξεδόθη ἐν τοῖς *Acta et Diplomata* τοῦ *Miklosich* καὶ *Müller* (Τόμ. Ε' σ. 16-67) τὸ «Πρακτικὸν τῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς Κεφαλληνίας ἐκτεθὲν καὶ πληρωθὲν ἐπὶ ἄρχοντος μὲν κόντε Ρεκιάρδου, ἀρχιερατεύοντος δὲ Ἐνρίκου τινὸς τὸ ὄνομα ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ δευτέρῳ Ἰνδικτιῶνι ἑβδόμῃ δωδεκάτῃ ἱσταμένου Ἰουλίου μηνός». Τὸ ἐπὶ τοῦ παλατίνου κόμιτος Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης Ριχάρδου Ὀρσίνη τῷ 1264, ἀρχὴ δὲ τῷ 1262, ὡς σημειοῦσιν οἱ ἐκδόττι, ἐκδοθὲν Πρακτικὸν εἶνε ἀναγραφὴ τῶν κτημάτων τῆς ἐπισκοπῆς Κεφαλληνίας πολυτιμοτάτη ὑπὸ ἔποψιν τοῦ πλήθους τῶν τοπωνυμιῶν καὶ τῶν οἰκογενειακῶν ὀνομάτων. Δυστυχῶς τὰ τε οἰκογενειακὰ ὀνόματα τῶν Κεφαλλήνων καὶ αἱ τοπωνυμιαὶ μετεβλήθησαν ἐπὶ τοσοῦτον ἀπὸ τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, ὥστε δυσκολωτάτη ἀποβαίνει ἡ διάγνωσις τῶν τόπων καὶ ἡ συνταύτισις αὐτῶν πρὸς τοὺς σήμερον ἄλλως καλουμένους. Καὶ αὐτῶν τῶν περιοχῶν τὰ ὀνόματα ἐν τῷ Πρακτικῷ εἶνε διάφορα τῶν σημερινῶν πλὴν τοῦ τῆς ἐν σ. 48 μνημονευομένης περιοχῆς τῶν Ὀμαλῶν καὶ τῆς ἐν σ. 51 Κρανείας. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε, ὅτι ἤδη τότε τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα εὐρίσκομεν ἄραιῶς τὴν χρῆσιν τῶν σήμερον ἐπικρατουσῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ εἰς ἅτα τοπωνυμιῶν. Ἐν τούτοις παρὰ τὰς ὑφισταμένας δυσκολίας ταύτισμοῦ τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων πρὸς τὰ νέα εἶνε ἄξιον τοῦ κόπου νὰ μελετηθῇ τὸ Πρακτικὸν ὑπὸ τινος τῶν ἐπιχωρίων λογίων, καὶ ὑπάρχει ἐλπίς νὰ ἐξαχθῶσιν ἀξιόλογα πορίσματα ἐκ τριαύτης ἐπιτοπίου μελέτης.

Ἡμεῖς δὲ τό γε νῦν ἔχον ἐπιχειροῦμεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν εἰς δύο ὀνόματα. Ἐν σ. 19 στ. 6 ἀναγινώσκομεν τάδε χωράφιον τῆς Χοιροσφάκτου (γρ. Χοιροσφάκτου) τῶν ταφῶν τὸ λεγόμενον τῆς Σκωρέας. Εἶνε προφανές, ὅτι καὶ ἡ λέξις ταφῶν πρέπει νὰ μεγαλογραφηθῇ. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο Ταφῶν δικαιούμεθα βεβαίως νὰ σχετίσωμεν πρὸς τὸ τῆς μονῆς τοῦ Ταφιοῦ, προσαγομένης οὕτω νέας ἀποδείξεως περὶ τῆς ὑπαρχούσης ποτὲ ἐπὶ τῆς νήσου πόλεως Τάφου,

περὶ ἧς ἴδε *Μηλιαράκη* (Γεωγραφία πολιτική νέα καὶ ἀρχαία τοῦ Νομοῦ Κεφαλληνίας. Ἀθήνησιν. 1890 σ. 212 κ. ἐ.). Ἐκεῖτο δὲ τὸ χωρίον ἐν τῇ περιοχῇ τῇ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καλουμένην *Αὐλῶνος*, ἣτις ἔπεται εἰς τὸ μέρος *Παλικῆς*, ἐξ οὗ ἄρχεται ἡ ἀναγραφή. Κατὰ ταῦτα πιθανώτατα ἡ περιοχή *Αὐλῶνος* συναπετέλει μετὰ τῆς *Παλικῆς* τὴν σημερινὴν ἐπαρχίαν *Πάλης*. Ἐπεται δ' εἰς τὸν *Αὐλῶνα* ἡ περιοχή τῆς *Θυσίας* ἣγουν τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου *Νικολάου* καὶ τῆς ἐπισκοπῆς. Προκειμένου ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν κτημάτων περὶ ἐλληνικῆς ἐπισκοπῆς, οὐδεὶς βεβαίως λόγος περὶ ταῦτισμοῦ τῆς μονῆς ταύτης πρὸς τὴν λατινικὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου *Νικολάου* τὴν νῦν ἐν Ἀργοστολίῳ, κτισθεῖσαν ἄλλως μόλις μεσοῦντος τοῦ δεκάτου ὀγδοοῦ αἰῶνος. Παράδοξος δὲ φαίνεται ἡ ὀνομασία τῆς περιοχῆς *Θυσίας*, οὐδὲ πρέπει νὰ νομίσωμεν, ὅτι τὰ ἐπόμενα ἣγουν τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου *Νικολάου* ἐξηγοῦσι τυχὸν τὸ ὄνομα τῆς περιοχῆς ἐκ τιαύτης ἀδικαιολογήτου ἐπωνυμίας τῆς μονῆς, ἀλλ' ἀπλῶς χρησιμεύουσιν ὡς τοπογραφικὴ ἐπεξήγησις τῆς περιοχῆς. Νομίζομεν λοιπὸν, ὅτι τὸ ὄνομα εἰνὲ παρανεγνωσμένον ἢ ἐφθαρμένον, καθ' ἃ καὶ ἄλλα ἱκανὰ ἐν τῷ ἐκδεδομένῳ κειμένῳ. Διὸ προτείνομεν νὰ γραφῇ *Θυννέας*. Οὕτω θὰ εὐρίσκομεν σωζόμενον μέχρι τῆς σήμερον καὶ τρίτον ὄνομα τῶν μεσαιωνικῶν περιοχῶν. Καὶ γράφουσι μὲν πάντες σήμερον *Θηνέαν* ἄνευ λόγου ἀποχρῶντος καὶ ἐτυμολογικῆς δικαιολογίας, ἀλλ' ἔρθοτάτην θεωρῶ τὴν γνώμην ἣν μοι ἐξέφρασε πρὸ καιροῦ ὁ εὐπαίδευτος πρῶτην βουλευτῆς Κεφαλληνίας κ. *Μ. Καβαλλιεράτος*, ὅτι ἡ περιοχή αὕτη, ἢ ἄλλως φέρουσα τὸ λαϊκὸν ὄνομα *Θυννιαῖς*, πρέπει νὰ γράφεται *Θυννέα* καὶ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο προέρχεται ἐκ τῶν ἐν ταῖς θαλάσσαις αὐτῆς συχνοτάτων θύννων.

— **Πολύκαρπος Λαρίσης ὁ Δαρδαῖος.** Ἐν τῇ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐκδιδομένην ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Χατζηκιανὰ κτλοῦ καὶ ἔπειτα ἐκλιπούσῃ ἠπειρωτικῇ ἐβδομαδιαίᾳ ἐφημερίδι *Πύρρος* ἐξεδόθη ἐν τοῖς φύλλοις 126 τῆς 23 Σεπτεμβρίου, 128 τῆς 8 Ὀκτωβρίου, 131 τῆς 29 Ὀκτωβρίου, 133 τῆς 10 Νοεμβρίου, 135 τῆς 24 Νοεμβρίου, 138 τῆς 15 Δεκεμβρίου, 140 τῆς 29 Δεκεμβρίου καὶ 142 τῆς 12 Ἰανουαρίου 1906 μακρὰ βιογραφία τοῦ Πολυκάρπου, μητροπολίτου Λαρίσης. Ἐπῆρξε δὲ ὁ Πολύκαρπος ἱεράρχης σθεναρὸς, ἥρωικῶς ἀνθιστάμενος πρὸς τὰς ἀντικειμένους εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν ἀξιώσεις καὶ ἄλλας ἀντεθνικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ τοῦ Δράμαλη καὶ ἀναδειχθεὶς οὕτως οὐ μόνον τῆς ἐκκλησίας στύλος ἀρραγῆς, ἀλλὰ καὶ ἐθνικὸς ἐργάτης, ἅτε ἐξ Ἀλβανῶν μὲν ὀρμώμε-

μενος, ἀλλὰ τὰ ἑλληνικά παιδευθεῖς γράμματα ἐν Μοσχοπόλει καὶ Κοριτσᾶ. Ἐκερυφώθη δὲ ἡ ἔθνικὴ αὐτοῦ δρασις διὰ τῆς ἀδίκου αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Δράμαλη καταδίκης εἰς θάνατον. Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν ἀπαγχονισμόν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐκαρτομήθη ὁ ἱεράρχης ἄκριτος τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1821, καὶ ἡ κάρα αὐτοῦ ἐξεδάργη πρὸς ἔτι μείζονα διαπόμπευσιν τοῦ μάρτυρος.

Ὁ γράψας τὸν βίον τοῦ σεπτοῦ ἱεράρχου δὲν δηλοῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· λέγει δ' ἀπλῶς, ὅτι ὁ βιογραφούμενος ἦτο πάππος τοῦ γράφοντος ἐκ μητρὸς. Ὡς ἐκ τούτου δὲ μετὰ περισσῆς εὐλαθείας ἐκθέτει τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ἐπανορθώνει τὰ περὶ αὐτοῦ ἐσφαλμένα, ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ τῆς γενετείας, ἣτις δὲν ἦτο ἡ κωμόπολις Μπιθικούκη, κειμένη ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Κοριτσᾶς, καθ' ἃ λέγει ὁ Ἀραβαντινὸς (Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου Τόμ. Β' σ. 94 ἐν συνδυασμῶ πρὸς σ. 113), ἀλλ' ἡ Δάρδα, ἀπέχουσα τρίωρον περίπου τῆς Κοριτσᾶς. Ἐν οἷς δὲ λέγει ὁ βιογράφος, ὅτι ἐν ταῖς χρόνοις τῶν σπουδῶν ὁ Πολύκαρπος, ὅστις πρὶν ἢ ἱερωθῆ ὠνομάζετο Πέτρος καὶ εἶχε πατέρα Ἰωάννην, μετέδῃ εἰς Μοσχόπολιν πρὸς Γεώργιον Σακελλάριον τὸν θεῖον δὲν ἐξάγεται ἂν ἡ λέξις θεῖον εἶνε ἐνδεικτικὴ συγγενείας πρὸς τὸν Πολύκαρπον ἢ ἀπλῶς κοσμητικὸν ἐπίθετον.

Ὁ εἰρημένος βίος ἐξεδόθη «ἐκ χειρογράφου τῆς μονῆς Μετεώρων», μὴ χαρακτηριζομένου εἰδικώτερον, ὁ δὲ χρόνος, καθ' ὃν συνετάχθη, ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ μνείας τοῦ Ἀραβαντινοῦ, οὗ ἡ Χρονογραφία, εἰς ἣν ἀναφέρεται, ἐξεδόθη τῷ 1856. Ἄρα μεταγενέστερον τοῦ ἔτους ἐκείνου εἶνε τὸ χειρόγραφον.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι ὁ ἀνώνυμος ἐκδότης τοῦ βίου, καὶ περ ἔν τινι τῶν φύλλων τοῦ Πύρρου ἐπιγράφων ὀρθῶς ἐξ ἐμμέτρου χειρογράφου, ἅτε τοῦ βίου γεγραμμένου εἰς τροχαϊκοὺς ὁμοιοτελεύτους στίχους, ἐξέδωκεν αὐτὸν καταλογάδην, ὡς ἦτο πιθανῶς γεγραμμένος ἐν τῷ κώδικι.

Ἔχει δ' ὁ ἐπίλογος τοῦ στιχουργήματος, διαιρούμενος κατὰ στίχους, ὧδε·

Τίς τὸν βίον σου, Δαρδαῖε, ὅστις ἤθελε γνωρίσει,
θέλει παύσ' ἐπ' ἀληθείας ἀπὸ τοῦ νὰ ἱστορήσῃ ;
Διετέλει δὲ ἀγνώστως ἐν ταῖς Ἑλλησι καὶ πᾶσι
νὰ ταχθῆ ἐν ᾧ καὶ ἔδει ἐν τῇ τῶν ἡρώων τάξει.
Ἄλλος μὲν τὴν Βυθεκούκην ὡς πατρίδα σου γνωρίζει,
ὡς ἀγνώστως ὄντως ταύτην Ἀραβαντινὸς ὀρίζει.
Ἄλλος δὲ τὸ ὄνομά σου μᾶλλον τῶρα τὸ ἀκούει

καὶ τὸ τύμπανον ἐκάστου τοῦ ὠτὸς ἤδη τὸ κρούει.

Ἄν τὸν βίον σου, Δαρδαῖε, διηγείτο ἄλλη γλῶσσα,
θὰ ἐφαίνετο τῷ ὄντι ἄλλως τοῦτον παριστῶσα.

Ἄλλος δὲ αὐτοὺς τοὺς ἄθλους ἠμπορεῖ νὰ παραστήσῃ
κ' ὄχι ὡς ἡ ἰδική μου ἀσθενὴς οὖσα τῇ φύσει.

Ἐγὼ μόνον ἀπὸ σέβας πρὸς ὑμᾶς ἐκ συγγενείας
μόνος ἐκλαυσα νὰ δείξω τὰς ὑμῶν ἀνδραγαθίας.

Λέχου ἄσματος (γρ. ἄσμενος), Δαρδαῖε, τὴν παροῦσαν ἱστορίαν
καὶ ἄλλος εἶθε πατριώτης ἱστορήσῃ καλὰ λίαν.

— **Ξελείμματα ἐν Χίῳ.** Ὁ κ. Κ. Ἄμαντος ἐν τινι Σημειώσει τῶν
Χιτικῶν Χρονικῶν Τόμ. Α' σ. 153 παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Μιχαὴλ Giustini-
niani «Ὅμιλεῖ ἐν σελ. 13 κέξ. τῆς Scio Sacra περὶ τῆς περιφήμου
συνωμοσίας τῶν Χίων κατὰ τῶν Μαονέων καὶ προσθέτει ὅτι οἱ ἀνα-
καλυφθέντες συνωμόται κατεδικάσθησαν καὶ furono appiccati a
merli d'esso castro (ἀπηγχονίσθησαν εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ εἰρημέ-
νου φρουρίου). Εἰς τοὺς ἀνακαλύψαντας τὴν συνωμοσίαν ἐδόθη ὡς
ἀμοιβὴ μέρος τῶν κτημάτων τῶν συνωμοτῶν, τὸ δὲ λοιπὸν διενεμήθη
μεταξὺ τῶν ἀρχόντων Γενουησιῶν, ταῦτα δὲ τὰ κτήματα ἐκλήθησαν
Xelimata, cioè beni confiscati». Πραγματεύεται δὲ ὁ κ. Ἄμαντος
τὰ κατὰ τὴν λέξιν *ξελείμματα*, ἀπαριθμῶν ἐξ διαφόρου σημασίας τῆς
λέξεως ἐν Χίῳ, ὧν τινες δὲν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸ προκείμενον. Συμ-
περαίνει δὲ λέγων· «Ἐκ τούτων ὄλων γίνεται σαφές ὅτι τὸ *ξελείμματα*
δύο τινὰ δύναται νὰ δηλοῖ παρά τῷ Giustiniani, ἢ τὰ κτήματα τῶν
φρονευθέντων καὶ ἐξαλειφθέντων ἢ τὰ παραμεληθέντα ὡς ἐρημωθέντα
κτήματα». Εἰς ταῦτα παρατηρῶ, ὅτι ἐξαλείμματα εἶνε αἱ ἄλλως ἐξα-
λειμματικαὶ ἢ κλασματικαὶ παρά Βυζαντινοῖς λεγόμεναι γαῖαι, ἧτοι
αἱ ἀποτελοῦσαι μὲν πρότερον ἐνιαῖον κτῆμα αὐτοτελές καὶ ἰδίᾳ φο-
ρολογούμενον, μετὰ δὲ τὴν κατανομήν αὐτοῦ εἰς πολλοὺς ἀγρότας μὴ
δυνάμενον νὰ περιέλθῃ εἰς τινὰ δυνατὸν καὶ εὔπορον «πρὶν ἐξαλειφθῆ
καὶ τὸ τελευταῖον νήπιον ἐκ τῶν ὁμοτελῶν χωριτῶν», καθ' ἃ λέγει ὁ
Καλλιγᾶς. Ἡρμήνευσε δ' οὗτος ὀρθῶς τὸν ὄρον τοῦτον καὶ πρὸ τῆς
ὑπὸ Ῥώσων μάλιστα ἐρευνητῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξετάσεως τοῦ
ζητήματος τούτου ἐν τῇ «Περὶ δουλοπαροικίας» ἀρίστη μονογραφίᾳ,
ἧτις ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Πανδώρα τοῦ 1859 καὶ ἔπειτα ἐν
τῇ Θέμιδι τοῦ 1865, σήμερον δ' εὐρίσκεται προχειρότερον ἐν τῇ συλ-
λογῇ αὐτοῦ Μελέται καὶ Λόγοι (Ἐν Ἀθήναις. 1882. Ἰδε σ. 256-7).
Τὰς ἐξαλειμματικὰς γαῖας εὐρίσκομεν μνημονευομένας παρά τε τῷ
Ἀρμενοπούλῳ (Γ' γ' § 115) καὶ ἐν τῇ Πείρα (Β' β') ὡς καὶ ἐν ἀδ-

τοκρατορικοῖς χρυσοβούλλοις. Ἴδε π. χ. τὸ περὶ τῆς μονῆς Μεγάλου Σπηλαίου χρυσοβούλλον τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ ἐν ἔτει 1348 (Οἰκονόμου Κτιτορικὸν ἦτοι προσκυνητάριον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Ἐν Ἀθήναις, 1840 σ. 90).— *Zachariae von Lingenthal* Novellae constitutiones Imperatorum post Justinianum. Ἐν Λειψία. 1857 σ. 703.— *Migne Patrologia graeca* Τόμ. ΡΞΑ' σ. 1121). Ἀμπελοκήπιον ἐξηλειμμένων (γρ. ἐξηλειμμένον) ἀναγινώσκομεν ἐν Πρακτικῷ τοῦ 1073 ἐκδεδομένῳ ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς μονῆς Πάτμου (*Miklosich-Müller Acta et Diplomata* Τόμ. Ϛ' σ. 66). Ἐξηλειμμένων στάσεων γίνεται μνεῖα ἐν διαγνώσει ἀναγραφικῇ τοῦ 1189 (αὐτόθι Τόμ. Δ' σ. 319). Ἀλλὰ καὶ σιγίλλατικὸν ἐξαλειμματαῖον εὐρίσκομεν λεγόμενον ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων χρυσοβούλλῳ Ἀνδρονίκου Α' τοῦ Παλαιστόλου τῷ 1321 (Μουστοξύδου Ἑλληνομνήμων σ. 491 γ'. *Miklosich-Müller Acta et Diplomata* Τόμ. Ε' σ. 85). Παρ' Ἀραβαντινῷ (Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου Τόμ. Β' σ. 308) φέρεται ἐν τῷ αὐτῷ χρυσοβούλλῳ ἡ διάφορος γραφὴ σιγίλλατικὸν ἐξαλειμμάτων. Κατὰ ταῦτα καὶ τὰ ἐν Χίῳ ἐξαλείμματα (ξελείμματα) εἶνε γαῖαι ἐξαλειμματικαί, ἦτοι μὴ ἀνήκουσαι πλέον εἰς ἀπόρους χωρίτας, ὧν εἶχον ἐκλίπει πάντες οἱ κατὰ μέρος κληρονόμοι, καὶ ἐπὶ τούτοις περιελθούσαι εἰς δυνατοὺς τῶν ἐπιχωρίων τῆς νήσου. Ἐντεῦθεν δὲ δύναται νὰ ἐξαχθῇ καὶ τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα, ὅτι τὴν βάσιν τῆς ἐναντίον τῶν Μαονέων συνωμοσίας ἀπετέλουν κυρίως ἄνδρες ἐκ τῆς τάξεως τῶν πλουσιωτέρων γαιοκτημόνων.

— **Ἡ κηδεῖα τοῦ Ῥώσου Στεφάνου Βασίλοβιτς ἐν Ζακύνθῳ.** Πρὸ πολλῶν ἐτῶν περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς φύλλον χάρτου περιέχον ἀνεπίγραφον ποίημα, γεγραμμένον τελευτῶντος τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, ὅπερ ἐδωρήσαμεν κατ' αὐτὰς εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας. Ἐχει δὲ τὸ ποίημα τοῦτο ὡδε, μεταγραφόμενον ὡς ἔχει ἐν τῷ χειρογράφῳ.

Στοῦ Βενετζιάνου τὰ νερὰ στὴ Ζάκυνθος τὰ μέρη
Πέθαν τὸ Πριντζιπόπουλο, ὁποῦ δὲν εἶχε αἰτέρι.
Ἡ κάσσα που τον εἶχανε, ἦτονε βελουδένια
Καὶ τὸ σπαθάκι του χρυσὸ, τὰ ροῦχα του ἀσημένια
ῤον ἄμμον¹ τὸν ἔβαλανε καὶ ἀνάψαν τὰ καιρία
Κ' ὅλος ὁ κόσμος ἔτρεχε σὰ νάτον² Παναγία.

¹ Γραπτέον Ἄμμον. Πρόκειται περὶ τῆς οὕτω καλούμενης ἐν Ζακύνθῳ πρακτικῆς ἑδοῦ.

² Ἐπειτα ἢ διχγεγραμμένον. Καὶ ὁ ὅλος δὲ στίχος διεγράφη εἴτα.

Ἦχαν καὶ καιροδοσιὰ καιριὰ μικρὰ μεγάλα
 Καὶ τὰ Μοσκοβητόπουλα¹ ὄμορφα που τὸν ψάλαν.
 Ἐμπρὸς ἐπήγαινε ὁ παπᾶς καὶ ὀπίσω οἱ Ἀρβανῖτες
 Καὶ ἔμορφαν τον εψαλανε Παπάδες Μωραῖτες.
 Ἐμπρὸς ἐπήγαινε ὁ Παπᾶς μὲ τὸ Σταυρὸ στὸ χέρι
 Καὶ ὄλος ὁ Κόσμος ἔτρεχε σαν ατανε αἰτέρι.
 Εὐπνήσε Πριντζιπόπουλο γλυκὸ καὶ ζαχαρένιο
 Ποῦ πᾶνε νὰ σὲ θάψουνε σὲ μνήμα μαρμαρένιο.
 Εὐπνήσε Πριντζιπόπουλο καὶ κάμε μας μιὰ ρήγα
 Νὰ στείλομεν τῆς Βασιλισσας τῆς Σιόρα Κατερίνα.

Τὸ στιχοῦργημα τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ Ῥώσου Στεφάνου Βασιλόβιτς, κυβερνήτου αὐτοκρατορικοῦ ἐπὶ τῆς Αἰκατερίνης Β' ῥωσικοῦ πλοίου, θανόντος τὸν Ὀκτώβριον 1733 καθ' ὃν χρόνον τούτο, διαρκοῦντος τοῦ ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου, ὑφίστατο κάθαρσιν ἐν Ζακύνθῳ. Καὶ ὁ μὲν Βενετὸς προβλεπτῆς τῆς νήσου ἐπέμενε, ὅπως ἔνεκα τῆς καθάρσεως ὁ νεκρὸς ταφῇ ἐν τῷ ἐκκλησιδρίῳ τοῦ λοιμοκαθαρηρίου, ἀλλ' ὁ ὕπαρχος τοῦ πλοίου ἠξίωσε τὸν ἐνταφιασμὸν ἐν τινι τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν τῆς πόλεως· κατώρθωσαν δ' οἱ Ῥῶσοι τὸ ποθούμενον διὰ τῆς βίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀπεβίβασαν εἰς τὴν νήσον ἄγλημα, συνοδεῦσαν τὴν ἐκφορὰν καὶ ἐκτελέσαν ἐπιδεικτικῶς γυμνάσια ἐν τῷ Ἄμμῳ.

Περὶ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου ἴδε *A. Grasset, Saint-Sauveur Voyage historique... dans les isles et les possessions ci-devant venetiennes du Levant* Τόμ. Γ' σ. 194, *II. Χιώτου Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς νήσου Ζακύνθου* Τόμ. Γ' σ. 471, *Λεων. Ζώη* «Περὶ τοῦ πριντζιποπούλου τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου» ἐν τῇ ζακυνθιακῇ ἑφημερίδι «Δίκαιον» ἀρ. 6 τοῦ 1887. Τὴν ἀκριβῆ ἡμέραν τῆς κηδεῖας μαρθάνομεν ἐκ σημειώματος ἐν τῷ Α' βιβλίῳ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου τῶν Κήπων, ἀποκειμένῳ ἐν τῷ ἀρχειοφυλακείῳ Ζακύνθου. Ἐξεδόθη δὲ τοῦτο ὑπὸ τοῦ κ. Λεωνίδου Ζώη ἐν ταῖς «Μούσαις» Ἔτ. Α' (1892-1893) σ. 280. Ἔχει δὲ τὸ σημεῖωμα ἐκεῖνο ὧδε· 1773. Ὀκτωβρίου 1—Ἐθαψα τοῦ τενένται κολονέλο ὅπου ἀπέθανε εἰς ἓνα καράβη μοσκοβίτικο κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ προβλεπτοῦ τῆς Ζακύνθου, τὸ ὄνομά του στέφανος Βασιλόβικεις.— Κωνσταντῖν. ἱερεὺς ὁ Θεοριανὸς Ἐπιμέριος τῆς θείας μωρακουλόζαλοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Νικοκίρις. Ἐδόθη δ' εἰς τὸν κ. Ζώη

¹ Αἱ λέξεις Καὶ τὰ Μοσκοβητόπουλα διαγεγραμμέναι.

ἀφορμή νὰ ἐρευνήσῃ καὶ εὖρη τὸ σημεῖωμα ἐκεῖνο ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ καταστρεπτικοῦ σεισμοῦ τῆς 5 Ἀπριλίου 1893, ὃν διὰ μακρῶν περιέγραψεν ἐνθ' ἄν. σ. 274-285. Ἐκ τοῦ σεισμοῦ ἐκείνου κατεστράφη καὶ τὸ πρὸς βορρᾶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου ἐκτισμένον μνημεῖον, ἐν ᾧ εἶχε ταφῆ ὁ Βασίλοβιτς. Ἡ δὲ γενομένη ὑπὸ τοῦ κ. Ζώη ἐρευνα τῶν λειψάνων ἔδειξεν, «ὅτι ὁ Βασίλοβιτς ἦτο ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ ἀθλητικῶν διαστάσεων, ἐφόρει δὲ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τῶν ποδῶν ὄστις ὑπῆρχεν ἐντὸς τοῦ φερέτρου καὶ ἐν τῷ μνημείῳ (τοῦ ἡμιδιαλύτου γυμνοῦ κορμοῦ καὶ τῆς κεχωρισμένης αὐτοῦ κάρας κειμένων ἐκτὸς καὶ χαμαὶ) μακρὸν περιπόδιον καὶ ὑπόδημα, ἐν εἴδει στρατιωτικῆς ἀρβύλης μετὰ πόρπης ἐκ μετάλλου». Τὸν Βασίλοβιτς ἐκάλει ὁ ζακύνθιος λαὸς πριντζιπόπουλον, ζιεσώθη δὲ κατὰ τὸν Χιώτην ἐνθ' ἄν. καὶ τὸν κ. Ζώην καὶ δημῶδες περὶ αὐτοῦ ἄσμα, οὗ ὑπεσχέθη οὗτος τότε τὴν ἐν καιρῷ δημοσίευσιν· ἀλλὰ δὲν γινώσκωμεν, ἂν ἡ ὑπόσχεσις αὕτη ἐξεπληρώθη. Ἴδε περὶ τοῦ Βασίλοβιτς καὶ τὰ προσθέτως γραφέντα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κ. Ζώη ἐν ταῖς «Μούσαις» Ἔτ. Ζ' (1 Ὀκτωβρίου 1899).

— **Λέων Ἐσκαμματισμένος.** Εἰς τοὺς Ἐσκαμματισμένους, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Γ' σ. 182 κ. ἐ., προσθετέος καὶ ὁ Λέων Ἐσκαμματισμένος, ἀπογραφεὺς τῆς νήσου Ῥόδου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν Κυκλάδων νήσων ἐπὶ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, οὗ δύο ἀπογραφικαὶ πράξεις τοῦ ἔτους 1263 ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς ἐν Πάτρῳ ἱεραῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εὖρηγται ἐκδεδομέναι κατ' ἀπόγραφον τοῦ Ἰωάννου Σακκελίωνος παρὰ τῷ Miklosich καὶ Müller (Acta et Diplomata Τόμ. 5' σ. 214 κ. ἐ. 217 κ. ἐ.). Σημειωτέον, ὅτι τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἶχεν ἐκδώσει τὸ πρῶτον ὁ Σακκελίων ἐν τῷ Ἀθηναίῳ Τόμ. Δ', 1875, σ. 235-243 ὑπὸ τὸ ὄνομα Λέοντος Εὐσκαμμαρίου, ὃπερ παρέλαβε καὶ ὁ Schlumberger (Sigillographic de l'empire byzantin. Ἐν Παρισίοις. 1885 σ. 422), ἀργότερον δ' ἐπηνωρθώθη τὸ ὄνομα σιωπηρῶς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Acta et Diplomata ὀρθότερον ἀναγνωσθὲν ἐκ τῆς τὸ πρῶτον παραναγνωσθείσης μονοκονδυλικῆς ὑπογραφῆς, ἧς λιθογραφικὸν πανομοιότυπον εἶχε συνεκδώσει ἐν τῷ Ἀθηναίῳ ὁ Σακελίων.

— **Τσιγγρώνω, τσιγγραίνω.** Ὁ κ. Φαίδων Κουκουλὲς λέγει ἐν τῇ Ἀθηναῖ (Τόμ. ΚϚ', 1914 σ. 142), «ἐν Πόντῳ, Ἠπείρῳ καὶ Κρήτῃ λέγεται τσιγγρώνει, ἐν Πόντῳ δὲ καὶ ἀποτσιγγρώνει ἐπὶ θυμωμένου καὶ κλαυθμυρίζοντος παιδίου καὶ τσιγγρωμα δ' ἐν Πόντῳ καλεῖται ὁ κλαυθμυρισμὸς ἠρεθισμένου παιδίου. Ἡ χρῆσις τῆς λέξεως εἶνε πα-

λαϊὰ ὑπὸ τὸν τύπον τζιγγραίνω. Ἦδη ἐν τῷ βίῳ Βασιλείου τοῦ νέου (Acta Sanctorum Μαρτίου Γ' σ. 28-32) τοῦ ἀκμάσαντος ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου ἀναγινώσκομεν ἀποκλαιόμενος καὶ ὁ ἰδιωτικῶς καὶ ἐγχωρίως λέγεται τζιγγραίνων. Ἴδε τὸν κώδικα τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης 1018, γεγραμμένον τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα.

— **Ἐπιγράμματα ἠπειρωτικῶν μαστραπάδων.** Ὁ μακαρίτης ἀδελφός μου Μιχαήλ ἐδημοσίευσεν τῷ 1883 ἐν τῷ Παρνασσῷ σ. 269-273 πραγματείαν «Περὶ ἠπειρωτικῶν ἐνεπιγράφων μαστραπάδων» μετὰ πίνακος ἐγχρώμου, προσθεὶς ἐν σ. 873 κ. ἐ. καὶ τινὰ συμπληρώματα. Διετύλθε δὲ τὰ κατὰ τὴν ἐν Πεσάρῳ (Pesaro) τῆς Ἰταλίας κατασκευῆν τῶν περιέργων τούτων οἴνοχοῶν, αἵτινες ἐπεχωρίαζον ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας κυρίως ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Καλαρρύταις. Ἐξέδωκε δὲ καὶ τὰ γνωστὰ ἐπὶ τοιούτων μαστραπάδων ἐπιγράμματα. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς·

*Δὲν πίνουν οἱ Τοῦρκοι τὸ κρασί
τὸ πίνουν οἱ Ῥομέη
Τὸ πίνουν οἱ φτοχολογιά
ν' ἀλησμονοῦν τὰ χρέη.*

*Ἰωαννῆτες χέρεσαι
καὶ πιέται μὲ εἰγύαν
Κρασί γλυκὸ καὶ κόκκυνο
π' εὐφρένει τὴν καρδίαν.*

*Καλαροντιῶτες χαῖρεσαι
πιέται μὲ ὑγείαν
Κρασὴ γλυκὸν κὲ κόκκινον
ποῦ εὐφρένει τὴν καρδίαν.*

*Ὅστις νέος εἶ τις νέα
πίνει ὑπερβολικὰ
Τὴν τιμὴν του ἀφανίζει
τὴν ὑγείαν του χαλνῆ.*

*Μειρίως πεῖνε ποθητὲ
μὴ μὲ φύγης ἀδελφὲ
Νὰ περνῶμεν φιλικὰ
καὶ οὐχὶ ποτ' ἐχθρικὰ.*

Κρασι σὲ πίνω διὰ καλλῶ
 κ' ἐσὺ μὲ κροῦς σιὸν τοῖχο.
 Ἐγὼ σὲ πίνω νὰ χαρῶ
 κ' ἐσὺ μὲ σέρνεις σὰν μορῶ.

Παρατηρητέον δε, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπιγράμματα εὑρίσκονται ἐπὶ ἄλλων μαστραπάδιων μετὰ διαφόρου ὀρθογραφίας ἢ μᾶλλον μετ' ἄλλων ἀνορθογραφιῶν.

Εἰς τὰ γνωστὰ ταῦτα ἐπιγράμματα προσθέτω ἕτερα δύο. Τούτων τὸ μὲν πρῶτον εὑρηται ἐπὶ μαστραπᾶ κατεχομένου ὑπὸ τοῦ ἐπὶ μακρὰ ἔτη διευθυντοῦ τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Dawkins, τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ μαστραπᾶ εὑρισκομένου παρ' ἐμοὶ καὶ μετὰ τῆς διαφόρου γραφῆς κοίταξαι ἐπὶ ἄλλου παρὰ τῷ κ. Dawkins.

Διὰ νὰ χαρῶμεν φίλοι
 καθὼς θέλομεν κοινὰ
 Ἀπὸ λόγου μας κανένας
 ποθητοὶ ἄς μὴ μεθά.

Διεβρῆγμέν' ἐνδύεται
 ὁ ἐραστής τοῦ οἴνου,
 Σὺ τὸν τοιοῦτον κοίταξαι
 καὶ τέτοιος μὴ γίνου.

Καλὸν δὲ θὰ ἦτο καὶ ἄλλοι κατέχοντες μαστραπάδες φέροντας ἐπιγράμματα διάφορα τῶν ἀνωτέρω ἐκδοθέντων νὰ ἐκδώσωσι ταῦτα πρὸς συμπλήρωσιν τῆς συλλογῆς.

— **Τὰ ὑποτεταγμένα σημεῖα.** Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην εὑρηται ἐν φ. 257^α τοῦ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα γεγραμμένου κώδικος 34 (XI, 40) τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Βιέννῃ Κολλεγίου τῶν Ἰησουλῶν τῆς ἀπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ ἐπιλεγομένης Rossiana, ἡ ἐρμηνεῖα τῶν τεσσάρων ἐρμηνευτικῶν εἰς χωρία Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου σημείων, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. ΙΑ' σ. 255 κ. ἐ. Ἄρχεται δὲ ἡ ἐρμηνεῖα ὡδε· Τὸ ἡλιακὸν τοῦτο σημεῖον τέτακται ἐν οἷς χωρίοις περὶ θεολογίας ὁ θεολόγος πατὴρ ἡμῶν διαλέγεται. Ἴδε C. Van de Vorst Die griechischen Handschriften der Bibliotheca Rossiana ἐν τῷ Zentralblatt für Bibliothekswesen. Ἐν Λειψία. Τόμ. 23. 1906, σ. 543.